

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра загальної екології, радіобіології та безпеки життєдіяльності

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Декан факультету захисту рослин,
біотехнологій та екології

Юлія КОЛОМІЄЦЬ
Протокол №9 від "18" травня 2023 р.

"СХВАЛЕНО"
на засіданні кафедри загальної екології,
радіобіології та БЖД
Протокол №9 від "19" 04. 2023 р.
Завідувач кафедри
 Алла КЛЕПКО

"РОЗГЛЯНУТО"
Гарант ОПІ «Екологія»
Гарант ОП
 Володимир БОГОЛЮБОВ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціальна екологія

спеціальність 101 Екологія
освітня програма «Екологія»
Факультет (ННІ) захисту рослин, біотехнологій та екології
Розробники: доц. Ракоїд О.О., канд. с.-г. наук
(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Соціальна екологія

(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>Бакалавр</i>	
Спеціальність	<i>101 «Екологія»</i>	
Освітня програма	<i>«Екологія»</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	<i>Екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Курс (рік підготовки)	3	
Семестр	6	5-6
Лекційні заняття	30 год.	12 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	14 год.
Лабораторні заняття	год.	год.
Самостійна робота	60 год.	94 год.
Індивідуальні завдання	год.	год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4 год.	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета: Метою опанування дисципліни "Соціальна екологія" є вивчення провідних теорій і концепцій сталого розвитку сучасного суспільства, сформульованих у працях вітчизняних і зарубіжних авторів; набуття глибоких знань і справжньої компетентності з проблем соціоприродного характеру, формування на цій основі: екологічного світогляду; відповідального ставлення до навколишнього середовища; прагнення до активних дій щодо захисту природного середовища.

Завданнями соціальної екології є вивчення закономірностей взаємодії суспільства і природи, механізмів зменшення забруднення довкілля, підтримання екологічної рівноваги, а також правових і соціокультурних умов сталого розвитку.

Набуття компетентностей:
інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК12. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України.

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

ФК5. Здатність до оцінки впливу процесів техногенезу на стан навколишнього середовища та виявлення екологічних ризиків, пов'язаних з виробничою діяльністю.

ФК6. Здатність до використання основних принципів та складових екологічного управління.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН14. Уміти доносити результати діяльності до професійної аудиторії та широкого загалу, робити презентації та повідомлення.

ПРН15. Уміти пояснювати соціальні, економічні та політичні наслідки впровадження екологічних проектів.

ПРН17. Усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:

– повного терміну денної (заочної) форми навчання;

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усьо го	у тому числі					усього	у тому числі					
1	2	3	л	п	лаб	інд	с.р.	9	л	п	лаб	інд	с.р.	14
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи соціальної екології. Взаємодія людини, довкілля та суспільства														
Тема 1. Соціальна екологія: предмет, методи, принципи та закони	1-2	11	4	4			5	16	2	2				12
Тема 2. Соціально-екологічна взаємодія та її складові	3-4	14	2	2			10	14	2					12
Тема 3. Історія взаємовідносин людини і природи	5-6	11	4	4			5	14		2				12
Тема 4. Причини та ознаки сучасної кризи системи Природа-Суспільство	7-8	18	4	4			10	14	2	2				10

Разом за змістовим модулем 1	58	14	14			30	58	6	6			46
Змістовий модуль 2. Соціально-екологічні взаємовідносин у глобальній соціоекосистемі												
Тема 1. Поведінка людини в природному та соціальному середовищі	9	18	4	4			10	14		2		12
Тема 2. Здоров'я людини як комплексний показник стану людського суспільства	10-11	13	4	4			5	16	2	2		12
Тема 3. Соціально-демографічні аспекти соціальної екології	12-13	13	4	4			5	16	2	2		12
Тема 4. Шляхи гармонізації відносин між людиною і природою	14-15	18	4	4			10	16	2	2		12
Разом за змістовим модулем 2	62	16	16			30	62	6	8			48
Усього годин	120	30	30			60	120	12	14			94
Курсовий проект (робота) з _____ <small>(якщо є в робочому навчальному плані)</small>	-											
Усього годин	120	30	30			60	120	12	14			94

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Соціоекотологічний підхід у вивченні екології. Закони соціальної екології	4
2	Поняття середовища людини та його основні елементи. Екологія життєвого середовища	2
3	Взаємовідносини між суспільством і природою в історії цивілізації	4
4	Екологічна криза: сутність, фази розвитку та ознаки. Соціально-екологічна проблематика та її протиріччя.	4

	Моделі розвитку та можливі сценарії подолання глобальної екологічної кризи	
5	Поняття про поведінку. Біохімічний, біофізичний та інформаційний рівні регуляції поведінки. Характеристика екологічних потреб	4
6	Вплив соціально-екологічних факторів на здоров'я людини. Поняття "здоровий спосіб життя"	4
7	Екологія і демографія. Соціально-демографічні проблеми України	4
8	Екологічне суспільство як тип соціальної структури. Концепція сталого розвитку природи і суспільства	4

6. Темі лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

7. Темі самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сучасна концепція соціальної екології, структура соціальної екології	5
2	Принципи взаємодії суспільства та природного середовища	10
3	Теорія базових людських цінностей	5
4	Взаємозв'язок між людською діяльністю та навколишнім середовищем, основні наслідки	10
5	Способи використання людиною природних ресурсів та приклади проблем, спричинених їх надмірною експлуатацією	10
6	Громадське здоров'я: історичний контекст та сучасний порядок денний	5
7	Екологічні та економічні проблеми міських територій	5
8	Глобальні цілі сталого розвитку: проблеми імплементації в умовах війни в Україні	10

8. Зразки контрольних питань, тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

Контрольні питання

1. Феномен людини та основні інтерпретації походження людини.
2. Соціально-екологічний моніторинг.
3. Біологічні та соціальні потреби людини.

4. Антропоекологічні критерії якості довкілля.
5. Основні елементи соціального середовища людини.
6. Глобальні екологічні лиха, катастрофи, епідемії.
7. Вплив факторів навколишнього середовища на організм людини.
8. Класифікація хвороб і хворобливих станів за ступенем і типом залежності від факторів навколишнього середовища.
9. Поняття про природні передумови захворювань.
10. Генофонд людини та агресивні фактори навколишнього середовища
11. Природний рух населення. Етноси та етнічні процеси
12. Геохімічні природні фактори навколишнього середовища.
13. Соціальні фактори адаптації людини.
14. Природно-ендемичні захворювання.
15. Фактори ризику для формування здоров'я людини.
16. Рівні адаптації людини .
17. Основні групи методів у методологічному апараті соціальної екології.
18. Відповідальне споживання та виробництво.
19. Проблеми якості життя та екологічної безпеки.
20. Загальні принципи захисту життєвого середовища.
21. Стратегії довгострокової адаптації людини до навколишнього середовища.
22. Людина як природна і соціальна істота.
23. Екологічні проблеми шлюбу та сім'ї.
24. Стрес та інші психологічні проблеми.
25. Унікальність людини.
26. Загрози рівновазі в природі через діяльність людини.
27. Особливості сучасної демографічної ситуації в Україні.
28. Організація громадського здоров'я в Україні.
29. Концепція ноосфери та шляхи розвитку людства.
30. Концепція сталого розвитку як можливість гармонізації системи Природа-Суспільство.

Зразки тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС «Бакалавр» напрямок підготовки/ спеціальність 101 Екологія	Кафедра загальної екології, радіобіології та безпеки життєдіяльності 2023 -2024 навч. рік	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1 з дисципліни Соціальна екологія	Затверджую Зав. кафедри _____ (підпис) А.В. Клепко _____ 2023 р.
Екзаменаційні запитання			
1. Основні групи методів у методологічному апараті соціальної екології			
2. Назвіть екологічні та економічні проблеми міських територій			
Тестові завдання різних типів			
1. Серед усіх проблем цивілізації дослідники виділяють три взаємопов'язані групи:			
1 політичні та соціально-економічні 2 природно-економічні	А криза культури і моралі, відсутність демократії, урбанізація, погіршення здоров'я населення		

3 соціальні	Б нормальне функціонування світової економіки, подолання відсталості слаборозвинених країн тощо В сировинна, енергетична та продовольча безпека
2. Чи є здоров'я населення показником, який характеризує спільноту людей?	
1. Так	2. Ні
3. З самого початку всі живі організми пристосовувалися до умов життя на Землі, таких як:	
1. гравітація;	
2. невагомість;	
3. радіація.	
4. Що таке життєве середовище?	
5. Термін "соціальна екологія" був запропонований:	
1. американським вченим Харланом Берроузом;	
2. американськими дослідниками Робертом Парком та Ернестом Берджессом;	
3. українським вченим Володимиром Вернадським;	
4. американським натуралістом Юджином Одумом.	
6. Групи адаптаційних процесів:	
1. мутаційна адаптація 2. модифікаційна адаптація 3. модуляційна адаптація	А. безпосереднє пристосування людини до умов навколишнього середовища, що швидко змінюються Б. еволюція популяції, яка завершилася створенням і формуванням рас В. процес пристосування людини до змін умов навколишнього середовища
7. До основних глобальних екологічних проблем сучасності можна віднести	
1. зміни у землекористуванні;	
2. зростання чисельності населення;	
3. збільшення кількості відходів;	
4. зростання викидів парникових газів.	
8. Наведіть правильне формулювання одного з законів соціальної екології (правило соціально-екологічного заміщення)	
9. Згідно з молекулярно-генетичними дослідженнями, праатьківщиною людини є Китай	
1. Так	2. Ні
10. Урбанізація певної території – це:	
1. частка населення, що проживає в містах країни або регіону;	
2. розташування значної частини промислових підприємств;	
3. природно-географічні умови.	

9. Методи навчання.

При вивченні дисципліни використовуються такі методи навчання:

Залежно від джерела знань: словесні (пояснення, бесіда, дискусія, діалог); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (рішення задач, ділові ігри).

За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-наочний проблемний виклад; частково-пошуковий та дослідницький методи.

За місцем в навчальній діяльності:

- методи організації й здійснення навчальної діяльності, що поєднують словесні, наочні і практичні методи; репродуктивні й проблемно-пошукові; методи навчальної роботи під керівництвом викладача й методи самостійної роботи здобувачів вищої освіти;

- методи контролю й самоконтролю за навчальною діяльністю: методи усного, письмового контролю; індивідуального й фронтального, тематичного і систематичного контролю.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти передбачено застосування таких навчальних технологій:

- *робота в малих групах* дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного здобувача

вищої освіти в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування;

- *семінари-дискусії* передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів;

- *мозкові атаки* – метод розв’язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію;

- *кейс-метод* – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу;

- *презентації* – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації.

10. Форми контролю.

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого вченою радою НУБіП України 26 квітня 2023 року, протокол № 10, видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль з дисципліни здійснюється під час проведення практичних, і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу і має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу, отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форма проведення проміжної атестації – тестування.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Семестрова атестація проводиться у формі семестрового заліку.

Здобувачі вищої освіти зобов’язані складати екзамени і заліки відповідно до вимог робочого навчального плану у терміни, передбачені графіком освітнього процесу. Зміст заліку визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 03.03.2021 р. протокол № 7).

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків

90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

11. Навчально-методичне забезпечення

1. Rakoid O.O., Klepko A.V., Bondar V.I. Social Ecology. Textbook for students of Bachelor's Degree in the specialty 101 Ecology. Kyiv: NUBIP, 2023. 209 p.

2. Rakoid O.O., Klepko A.V. Social Ecology. Educational and methodological manual for students of Bachelor's Degree in the specialty 101 Ecology. Kyiv: NUBIP, 2023. 89 p.

3. Rakoid O.O., Solomenko L.I. Human Ecology. Study guide. Kyiv: NUBIP, 2020. 191 p.

4. Електронний курс дисципліни “Social ecology”: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=4922>

5. Ukraine: Public Health Situation Analysis. Updated: May 2023. 95 p.

6. Understanding Human Ecology. Knowledge, Ethics and Politics by Geetha Devi T. V., 2019. 240 pp.

7. Короткий курс соціоекології. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Соціоекологія та екологічна етика» / Автори: Хом'як І. В., Демчук Н. С., Мостіпака Т. П. Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. 95 с.

8. Тихомірова, Ф. А. Соціальна екологія міста як проблемне поле соціальної філософії. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2019. (Вип. 25).

9. Ситнікова І.О., Филипчук Т.В. Екологія людини: теорія і практика: навч. посібник. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 248 с.

10. Кунах О.М., Жуков О.В. Соціальна екологія: Навчально-методичний посібник, Дніпро: типографія «АРБУЗ», 2021. 61 с.

11. Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять з освітньої компоненти «Екологія людини» / Укладачі: Онищук І.П., Коцюба І.Ю. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 33 с.

12. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

13. Національна доповідь “Цілі сталого розвитку: Україна”. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, 2017. 176 с.

14. Якість життя населення України та перші наслідки війни / Черенько Л.М., Полякова С.В., Шишкін В.С., Реут А.Г., Крикун О.І., Когатько Ю.Л., Заяць В.С., Клименко Ю.А.; Нац. акад. наук. Укр., Ін-т демогр.та соц. дослідж. ім.М.В. Птухи. Електронне видання. Київ, 2023. 191 с.

11. Рекомендовані джерела інформації

1. ЕкоСистема, національна онлайн-платформа, яка містить актуальну інформацію про стан довкілля: <https://eco.gov.ua/>
2. Information and analytical data base “Environmental passport of the regions of Ukraine”: <http://ukrecopass.org.ua/>
3. Державна служба з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів: <https://dpss.gov.ua/bezpechnist-harchovih-produktiv-ta-veterinarna-medicina>
4. Sustainable Development knowledge platform: <http://sustainabledevelopment.un.org/>
5. Self-Nutrition Data. <https://nutritiondata.self.com/>
6. Biorhythm Calculator. <https://keisan.casio.com/exec/system/1340246447>
7. World data center for Geoinformatics and Sustainable Development: <http://wdc.org.ua/en/services/ukraine-sd>
8. ЕкоЗагроза (офіційний вебресурс і мобільний додаток Міндовкілля): <https://ecozagroza.gov.ua/>
9. Національна платформа звітування за ЦСП (відкрита платформа ЦСП). URL: https://ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/menu.htm